

Povinnosti původců zdravotnických odpadů

Rizika spojená s nakládání s odpady ve zdravotnictví

Riziko spočívá v nebezpečných vlastnostech odpadů. Odpady obsahují infekční agens, genotoxické látky, toxické chemické látky nebo nepoužitelná léčiva, radioaktivní látky a ostré předměty.

Dotčená legislativa

- zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon)
- zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů
- zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění, ADR
- zákon č.258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, v platném znění
- NV č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci
- vyhláška č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (dále Katalog odpadů)
- vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady
- vyhláška č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů
- vyhláška č.195/2005 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální
- vyhláška č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb. , o podrobnostech nakládání s odpady

Metodické doporučení k nakládání s odpady ze zdravotnictví – z nemocnic a z ostatních zdravotnických zařízení nebo jim podobných zařízení – Ministerstvo životního prostředí Praha, červenec 2007

Vymezení pojmů

Odpad - každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu.

Nebezpečný odpad (dále NO) - odpad uvedený v Seznamu nebezpečných odpadů uvedeném v prováděcím právním předpise a jakýkoliv jiný odpad vykazující jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v příloze č. 2 k zákonu.

Nakládání s odpady - jejich shromažďování, soustředování, sběr, výkup, třídění, přeprava a doprava, skladování, úprava, využívání a odstraňování.

Zdravotnický odpad – odpad z nemocnic a z ostatních zdravotnických zařízení nebo jim podobných zařízení zahrnující komponenty různého fyzikálního, chemického a biologického materiálu, který vyžaduje zvláštní nakládání a odstranění vzhledem ke specifickému zdravotnímu riziku. Zahrnuje pevný nebo kapalný odpad, který vzniká při léčebné péči nebo při obdobných činnostech a je nazýván odpadem ze zdravotnických zařízení

Odpad vznikající mimo zdravotnická zařízení, který vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení. Vzniká například v zařízeních sociální péče, tetovacích salonech, protidrogových centrech apod.

Zařazení v Katalogu opadů

18 01 Odpady z porodnické péče, z diagnostiky, z léčení nebo prevence nemocí lidí

18 01 01 Ostré předměty (kromě čísla 18 01 03)3a)

- 18 01 02 Části těla a orgány včetně krevních vaků a krevních konzerv (kromě čísla 18 01 03)
- 18 01 03* Odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce^{3b})
- 18 01 04 Odpady, na jejichž sběr a odstraňování nejsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce
- 18 01 06* Chemikálie, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky
- 18 01 07 Chemikálie neuvedené pod číslem 18 01 06
- 18 01 08* Nepoužitelná cytostatika
- 18 01 09* Jiná nepoužitelná léčiva neuvedená pod číslem 18 01 08
- 18 01 10* Odpadní amalgám ze stomatologické péče

Nebezpečné odpady podle § 6 odst. 1 a 2 zákona jsou označeny v Katalogu odpadů symbolem "*".

Poznámka

Mrtvá lidská těla včetně mrtvě narozených těl a potratů, částí těl včetně amputovaných končetin a orgánů a ostatků nespádají pod zákon č. 185/2001 Sb. a předávají se krematoriu.

Povinnosti vyplývající ze zákona o odpadech

Všechny právnické osoby nebo fyzické osoby oprávněné k podnikání, kterým při jejich činnosti vznikají zdravotnické odpady, jsou povinny plnit povinnosti původců odpadů vyplývající z právních předpisů (viz. vybraná legislativa).

Konkrétní povinnosti vyplývající ze zákona o odpadech - §§ 5, 6, 10 až 13, 15 a 16

- 1) ***oprávnění k nakládání s nebezpečnými odpady (dále jen NO)***
 - s NO může původce nakládat pouze na základě souhlasu věcně a místně příslušného orgánu státní správy
 - pokud původci vzniká více než 100 tun NO (množství odpadů se počítá pro celý subjekt dle IČ) za rok, je příslušný k udělení souhlasu krajský úřad, pokud je toto množství nižší, je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností
 - náležitosti žádosti o udělení souhlasu k nakládání s nebezpečnými odpady viz. příloha
- 2) ***pro účely nakládání s odpadem zařazovat odpad podle Katalogu odpadů***
 - odpad zařazovat podle jeho skutečných vlastností a pod odpovídající katalogové číslo odpadu
 - jestliže odpad nelze jednoznačně zařadit dle Katalogu odpadů, zařadí odpad Ministerstvo životního prostředí na návrh obecního úřadu ORP
- 3) ***odpady zařazovat podle kategorií (ostatní / nebezpečný)***
 - odpad se zařadí do kategorie nebezpečný, pokud je:
 - a) uveden v Seznamu nebezpečných odpadů uvedeném v Katalogu odpadů, nebo
 - b) smíšen nebo znečištěn některou ze složek uvedených v Seznamu složek, které činí odpad nebezpečným uvedeném v příloze č. 5 k zákonu, nebo
 - c) smíšen nebo znečištěn některým z odpadů uvedených v Seznamu nebezpečných odpadů uvedeném v Katalogu odpadů
 - pokud má odpad 1 nebo více nebezpečných vlastností (např. infekčnost) uvedených v příloze č. 2 k zákonu, je původce, povinen zařadit odpad jako nebezpečný a nakládat s ním jako s nebezpečným, i když nesplňuje výše uvedené podmínky a) až c)
 - původce může osvědčením o vyloučení nebezpečných vlastností prokázat, že odpad nemá žádnou z nebezpečných vlastností (vyloučení nebezpečných vlastností není možné provádět u odpadů uvedených v Seznamu nebezpečných odpadů), pak není povinen s odpadem nakládat jako s nebezpečným, ale musí ověřovat, zda odpad tyto nebezpečné vlastnosti nemá
- 4) ***přednostní využívání odpadů***
 - je preferováno materiálové využití před využitím energetickým; při odstraňování má vždy přednost způsob, který zajistí vyšší ochranu zdraví a je šetrnější k životnímu prostředí (za nejhorší způsob se považuje skládkování odpadů)

- 5) ***předávání odpadů do vlastnictví oprávněné osobě***
- každý je povinen zjistit, zda osoba, která přebírá odpad, je k jeho převzetí oprávněna (osoba provozující zařízení ke sběru nebo výkupu nebo využívání nebo odstraňování odpadů na základě rozhodnutí příslušného krajského úřadu, kterým byl udělen souhlas dle § 14 odst. 1 zákona, nebo osobě provozující zařízení dle § 14 odst. 2 zákona)
 - v případě, že se tato osoba oprávněním neprokáže, nesmí jí být odpad předán
- 6) ***míšení NO***
- míšení NO navzájem nebo s ostatními odpady je zakázáno
 - toto míšení je povoleno pouze se souhlasem krajského úřadu
- 7) ***balení a označování NO, identifikační list NO***
- balení NO se řídí zákonem č. 356/2003 Sb., o chemických látkách
 - NO s nebezpečnou vlastností dle přílohy č. 2 zákona musí být označeny kódem (např. H9), popř. grafickým symbolem
 - jiné NO musí být značeny nápisem “nebezpečný odpad“
 - osoba nakládající s NO musí zpracovat pro každý druh NO identifikační list NO a musí jím vybavit místa, kde je NO shromažďován
- 8) ***odpadový hospodář***
- původce, který nakládal v posledních 2 letech s NO v množství větším než 100 t NO/rok, je povinen zajistit odborné nakládání s odpady prostřednictvím odborně způsobilé osoby (odpadového hospodáře)
- 9) ***shromažďování odpadů podle jednotlivých druhů a kategorií***
- původce odpadů může upustit od třídění nebo odděleného shromažďování odpadů pouze se souhlasem místně příslušného orgánu státní správy, pokud vzhledem k následnému způsobu odstraňování nebo využívání není třídění nebo oddělené shromažďování nutné
 - pokud původce nakládá s odpady v množství větším než 100 tun NO za rok, příslušný k udělení souhlasu je krajský úřad, jinak obecní úřad obce s rozšířenou působností (od 16.1.2005 se za tento správní úkon platí správní poplatek 1 000 Kč)
- 10) ***zabezpečení odpadů před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem***
- 11) ***vedení průběžné evidence o všech odpadech a způsobech nakládání s nimi, hlášení***
- průběžná evidence odpadů se vede za každý druh odpadu zvlášť a za každou provozovnu, vede se při každé produkci odpadů, tj. naplnění shromažďovacího prostředku nebo sběrového prostředku
 - § 21 vyhlášky č. 383/2001 Sb. stanovuje způsob vedení průběžné evidence odpadů, na základě které se zasílá místně příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností hlášení o produkci a nakládání s odpady za uplynulý rok
 - původci odpadů, kteří produkují více než 50 kg NO nebo 50 tun ostatních odpadů zasílají vždy do 15. února následujícího roku výše uvedené hlášení o produkci a nakládání s odpady za uplynulý rok (vzory viz příloha), formulář ročního hlášení o produkci a způsobech nakládání s odpady za rok je možné stáhnout z internetových stránek obecních úřadů obcí s rozšířenou působností
 - na NO se vztahuje evidence při jejich přepravě - účastníci přepravy NO (odesílatel a příjemce) vedou evidenci o přepravě na Evidenčním listě pro přepravu NO na území ČR a zasílají jej příslušnému orgánu veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství, formulář viz. příloha nebo příloha č. 26 k vyhlášce č. 383/2001 Sb.
 - přeprava odpadů se dále řídí zvláštními právními předpisy (zákon č. 111/1994 Sb.)
 - evidence se archivuje min. 5 let
- 12) ***kontrola vlivů nakládání s odpady na zdraví lidí a životní prostředí***
- v souladu se zvláštními právními předpisy a plánem odpadového hospodářství
 - 15.4.2004 nabyla účinnosti Obecně závazná vyhláška Libereckého kraje, kterou byla vyhlášena Závazná část Plánu odpadového hospodářství Libereckého kraje (dále jen POH LK). POH LK stanovuje závazné cíle v odpadovém hospodářství, které jsou závazné pro všechny subjekty působící v Libereckém kraji. Celý dokument je

přístupný na internetových stránkách Libereckého kraje www.kraj-lbc.cz a je také k dispozici na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností.

Některé z cílů POH LK jsou např.:

- aplikovat zásady správné provozní praxe a prevenční přístupy v nakládání s odpady
- snižovat produkci nebezpečných odpadů
- spalovat odpady ze zdravotnictví a veterinární péče
- zvyšovat využívání odpadů s upřednostněním recyklace
- snižovat skládkování spalitelných odpadů
- energeticky využívat 50% komunálního odpadu

Konkrétní povinnosti vyplývající z vyhlášky č. 383/2001 Sb. - §§ 5 a 7

1) požadavky na shromažďovací prostředky a při soustředování odpadů

- odlišení shromažďovacích prostředků (tvarově, barevně nebo popisem)
- odolnost proti chemickým vlivům
- zajištění ochrany okolí před druhotnou prašností
- ochrana odpadů před znehodnocením, zneužitím, odcizením, smícháním nebo únikem
- bezpečnost při obsluze, možnost čištění a dezinfekce po vyprázdnění
- na shromažďovacím prostředku NO musí být uvedeno katalogové číslo a název shromažďovaného odpadu a jméno a příjmení osoby odpovědné za obsluhu a údržbu prostředku

2) skladování odpadů

- jako sklady mohou sloužit volné plochy, přístřešky, budovy atd. splňují-li požadavky této vyhlášky a které byly zřízeny k tomuto účelu v souladu se zvláštními právními předpisy
- sklad odpadů musí být provozován podle provozního řádu

Konkrétní povinnosti vyplývající z vyhlášky č. 195/2005 Sb. - § 10

1) nakládání s odpadem

- veškerý odpad se **odstraňuje denně**, odpad vznikající u lůžka pacienta bezprostředně.
- nebezpečný odpad se ukládá do oddělených krytých nádob, nejlépe spalitelných, popřípadě do uzavíratelných obalů.
- drobný odpad, včetně jednorázových jehel, se ukládá do pevnostěnných, uzavíratelných a spalitelných obalů bez další manipulace.
- **maximální doba** mezi shromážděním odpadu a konečným odstraněním odpadu je v **zimním období 72 hodin a v letním období 48 hodin**. V případě delších intervalů odvozu ke konečnému odstranění musí být odpad ze zdravotnických zařízení skladován při nízkých teplotách ve skladu k tomuto účelu zřízeném. Teplota pro skladování anatomického a infekčního odpadu nesmí překročit rozmezí mezi 3 - 8 st.C. Vysoce infekční odpad musí být likvidován v přímé návaznosti na vznik odpadu certifikovaným technologickým zařízením.

2) biologický odpad

Biologický odpad, například odejmuté části orgánů, amputované části končetin, žlázy s vnitřní sekrecí a některé sekrety a exkreta, například žaludeční a střevní šťávy, obsah biliodigestivních a enterokutánních píštělí a jiných substancí, se ukládá jako nebezpečný odpad.

Metodické doporučení k nakládání s odpady ze zdravotnictví – z nemocnic a z ostatních zdravotnických zařízení nebo jim podobných zařízení

provozní řád

- nakládání s odpadem ve zdravotnických zařízeních se řídí provozním řádem schváleným orgánem ochrany veřejného zdraví; provozní řád může být zpracován samostatně pro

nakládání s odpady ve smyslu zákona o odpadech (schvaluje krajský úřad, nutný je i souhlas orgánu ochrany veřejného zdraví). Součástí provozního řádu by měly být pokyny pro nakládání s odpady ze zdravotnictví, které by měly obsahovat: a) identifikační údaje původce odpadů, b) identifikační číslo původce odpadů c) adresa obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo adresu krajského úřadu, d) významná telefonní čísla, e) seznam odpadů podle Katalogu odpadů, f) organizační zajištění nakládání s odpady – zodpovědné osoby a kontakty na ně, g) způsob třídění a ukládání odpadů v místě jejich vzniku, h) značení obalů, nádob a kontejnerů pro nakládání s odpady, i) pokyny pro shromažďování odpadů v areálu původce, j) místa určená a označená pro shromažďování nebo skladování odpadů, k) pokyny pro transport odpadů v areálu původce, l) opatření pro případ havárie, m) podmínky pro dekontaminaci odpadů, n) název, sídlo a IČO oprávněné osoby, které jsou odpady předávány, o) způsob zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s odpady, p) způsob školení zaměstnanců, q) identifikační listy nebezpečných odpadů, r) grafické symboly nebezpečných vlastností odpadů.

separace odpadů

- oddělování odpadů se provádí již v místě vzniku do oddělených, uzavíratelných, nepropustných shromažďovacích prostředků, které odpovídají povaze odpadu a jsou řádně označeny (druh odpadu, místo vzniku, katalogové číslo, datum, hmotnost....)
- samostatně se odděluje především spalitelný odpad, ostrý odpad, chemický odpad a nepoužitelná léčiva a cytostatika
- důsledné oddělování zdravotnického odpadu od odpadu podskupin 15 01 – obaly a 20 01 – složky z odděleného sběru komunálních odpadů
- u zdravotnických odpadů katalogových čísel 18 01 01, 18 01 02 a 18 01 04 pečlivě zvážit jejich zařazení do kategorie „O“ nebo „N“
- důsledné oddělování ostrých předmětů 18 01 01 s nebezpečnou vlastností infekčnost od ostatních ostrých předmětů

shromažďovací prostředky (nádoby)

- obaly na ostré předměty musí být nepropíchnutelné a pevné, musí umožňovat průběžné uzavírání nádoby a po naplnění její pevné uzavření
- plastové pytle, by měly mít následující vlastnosti:
 - maximální kapacitu 0,1 m³
 - síla materiálu musí být minimálně 0,1 mm (plastové pytle, které se používají v oblastech s vysokým rizikem infekčních onemocnění by měly být vyrobeny z materiálů s minimální silou 0,2 mm), síla materiálu pytle musí být zřetelně vyznačena výrobcem
 - v případě dekontaminace odpadů musí být obaly vhodné pro použití v dekontaminačním zařízení

odstraňování odpadů

- odpady katalogových čísel 18 01 06* a 18 01 10* odstraňovat pouze specializovanou firmou
- léčiva - odpad katalogového čísla 18 01 08* a 18 01 09* je možné odstraňovat pouze spálením nebo energeticky využívat (přebírající osoba musí mít oprávnění odstraňovat nepoužitelná léčiva, které vydává příslušný krajský úřad)